

მეცხრე

საყოველ-კვირბო ლიტერატურული და მხატვრობითი კაზეთი.

2 თებერვალს

გ ა მ ო ო ც ე მ ა

№ 5

კვირბო პიტი

1885 წელსა.

ფასი „თეატრი“-სა წლით ხუთი (5) მანეთი, ნახევარ წლით სამი (3) მანეთი, სხვა ვადით ხელის მო-
წერა ან მიიღება. ცალკე ნომერი „თეატრი“-სა ღირს სამი შაურა. ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში
„თეატრი“-ს რედაქციაში და ქუთაისში შმ. ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში. გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი:
Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.

ქართული თეატრი

კვირბას, 2 თებერვალს

ქართული დრამატული დასისაგან წარმოდგენილი იქნება:

I

ჟოზეფი

პანდოქელი პიჭი

პომედ. 2 მოქმედ. თარგ. თ. ლ. შრისთაფისაგან
და თ. მ. ჯორჯაძისაგან.

II

სადგურ მიჯობელობა

პომედ. 3 მოქმედ. გადმოკ. თ. ლ. შრისთაფისაგან.

III

ლიპერტისმენტი

1) ბატ. რატელი იმდერებს რომანებს

2) გ. ალექსეევი-შესხიევი იმდერებს რუსულ კომე-
დურ კუმდერებს.

დასასრულ

ლ ე კ უ რ ი

რამელშიაჲ მიიღებს მონაწილეობას თავ. ილ. ანდ-
რანიკაშვილი.

დასაწყისი 8 საათზედ.

ქართული თეატრი

წარსულს ოთხშაბათს ქართულმა დრამატულმა
დასმა წარმოადგინა 3 მოქმედებიანი ისტორიული
დრამა „ანუკა ბატონიშვილი“ ლ. მესხისა და ერთ
მოქმედებიანი ვოდევილი „ჭერკულესი“ — „ანუკა ბა-
ტონიშვილი“ ლ. მესხს ბ. რჩეულოვის მოთხრობი-
დამ გადაუკეთებია. საზოგადოთ ამ უკანასკნელ დროს
ძალიან განშორდა გადმოკეთება და თითქმის სენად გა-
დაგვექცა, ყოველის ფრის გადმოკეთება. ამ საერთო
სენს ლ. მესხიც არ აცდენილა და რაღაც უხვირო
ლაპარაკისათვის 3 მოქმედებიანი დრამა დაურქმევია.
დრამატული ხელოვნება მეტად რთული და ძნელი
საქმეა, რომ ყველას, ვინც დრამის შეთხზას მოი-
სურვებს, შეეძლოს რამე ხეირიანი თხზულების შექმ-
ნა. დრამა შეადგენს პოეზიის გვირგვინს, მწერლობის
უმწვერვალესი ხარისხს ლიტერატურის უკანასკნელი
სიტყვას და ამ მხრით ღირს დაკვირვებას, ცოდნას
და განვითარებას თხოულობს მწერალისაგან — და ესეც
რომ არ იყოს დრამის წარმოებისათვის საჭიროა გან-
საკუთრებითი ნიჭი, ლეითური ცეცხლი, რუსები რომ
იტყვიან искра Божья... ლ. მესხს ეს ყველაფერი და-
ვიწყებია ან არ სცოდნია — ეგ სულ ერთია — მაგალი-
თი თვალ წინა სჩანს. ლ. მესხის „ანუკა ბატონიშვი-
ლი“ ჩვენ რეპერტუარში ერთი უხვირო პიესათაგა-
ნია... და მართლაც რა არის თვითონ ანუკა ბატო-
ნიშვილი? — ბარყენილი ღედა-კაცი, ხარისხოვანი როს-

კიბი! რანი არიან უდაბნოელი, ტიტკო ამილახვარი და სხვანი — თუ არ ქალაქუნა არშიყები, რომელნიც ანუკას თანაგრძობას თხოულობენ მხოლოდ თავიანთ ჭუჭყიანი ინსტინქტების და მხეცური ვნებათა ღელვის დასატკობლათ?! არც ერთი პატროსანი გრძობა, არც ერთი სამართლიანი თხოვნა-სურვილი, არც ერთი წრფელი დამოკიდებულება არ მოიპოვება მთელს სამ მოქმედებად გაკიმულ პიესაში. ანუკას არშიყები იქამდინ თავხედები ხდებიან, რომ ღამით კარებს უმტვრევენ და თავს ესხმიან უძლურს, თუმცა ძვალ რბილამდე გარყენილ დედა-კაცს. ახირებულთა თქვენმა მზემ! ნუ თუ ჩვენი სახელოვანი და ნაქები წარსულის ცხოვრებაში ასეთი ჭუჭყიანი პირნი მოიპოვოდა და თუ მართლაც იყენენ, ნეტა რა სასცენო, რა სადრამო პირები ამოურჩევია ბ. მესხს?!. აი ნამდვილი „გადმოკეთება“ მაგას ჰქვია და! რჩეულოვის მშვენიერი და ზნეობრივი მოთხოვნა დრამატურად ლ. მესხს რაღაც ჭუჭყიან დრამათ უქცევია. მაგრამ ეს კიდევ არაფერი. ლ. მესხის როგორც ნიქს, აგრეთვე დრამატიულ ხელოვნების ელემენტალური ცოდნას მოკლებულია და ამის გამოც უტყუარი ცხოვრების სურათების მაგიერ ჩვენ ვხედავთ რაღაც გარყენილ სამეფოს, სადაც ერთი მეორეს ასწრობს ანუკას მკერდის მფლობელობას. საკვირველი ისაა რომ სისინა ხუმარაც კი სხვა ნაირად შესტყერის თავის ქალბატონს, ეს კიდევ არაფერი, ყოველი ლიტერატურულ ნაწარმოებში რამე დედა აზრი უნდა იყვეს უთუოთ. ლ. მესხის დრამაში კი ვერც აზრს იპოვით, ვერც ავტორის იდეალს, ვერც დედა და ვერც მამა აზრს. თავდება სამი მოქმედებიანი ლაპარაკი და მაყურებელი პირ დადებული ფიქრობს: ნეტა რა იყოფო! — არაფერი ბატონო, სრულებით არაფერი გარდა იმისა რომ ლ. მესხს დრამა დაუწერია?..

ამ საღამოს აქტიორებმაც იჩინეს თავი და უხეირო დრამას უხეიროთ აჯაგლაგებდნენ. მართი სიტყვით ამ საღამოს პიესა აქტიორებს და აქტიორები პიესას საოცარის დაბეჯითებით და მეცადინეობით ხელს უწყობდნენ ერთმანეთს — შედეგი ის იყო რომ მაყურებელთ მოთმინებას უზარაო წამება და შეურაცხყოფა მიაყენეს ქ. ანდრონიკოვისამ, ბ. ცაგარელმა და მოხვევმ როგორც როლით, აგრეთვე თამაშობით პირველობას ჩემულობდნენ, მაგრამ დაუნის გვირგვინი მაინც ერგოთ ბ. აბაშიძეს, ალექს-მესხიყეს და საბუელს. ვაი მაგისტანა დაუნის გვირგვინს!..

მოდველი «ჰერკულესი» მეტად ჯამბაზური რამ არის, მაგრამ კაცმა მართალი უნდა სთქვას, რომ ხსენებული ისტორიული დრამის შემდეგ, „ჰერკულესი“ თვისის ჯამბაზობით და ა. მოხევის და საბუე-

ლის ტლინკებით სწორეთ ცის ნამი იყო მაყურებელთათვის. საზოგადოთ ვურჩეთ მოთამაშეთ, რომ მტკიცედ დაიცვან პირველი დრამატიულის ხელოვნების მცნება: ზომიერება, ურომლისოთ წარმოდგენა არარაა, როგორც ამბობს ერთი ფილოსოფიური წერილი „ივერისა“.

ო. კავთელი.

ბიბლიოგრაფია

ყოველ დღაური გ.ზ. „ივერისა“.

იბერთ ქვეყნის დასაწყისი იკარგება წარსულ საუკუნეთა ბნელს უფსკრულში. ზოგიერთ პატრიოტთა მხურვალე ფანტაზია იქამდე მიდის, რომ ამტკიცებენ, ვითომც იბერნი, ესე იგი ეხლანდელნი ქართველნი, თვით ადამიანად უწინარეს შეექმნას ლმერთსა. ზოგნი ამტკიცებენ, რომ იბერნი მაშინვე გაჩნდნენ ქვეყანაზედ, როდესაც ბაბილონის გოდლის შენებისათვის ლმერთმა ენები აურია და ხალხი აქეთ იქით დაიფანტო, სახელდობრ რა დროს არიან იბერნი გაჩენილნი ქვეყანაზედ, ამ კითხვის გამოკვლევა ჩვენ ძმათა ჯანაშვილებისათვის მიგვიწვია; ჩვენ მხოლოდ ეს ვიცით, რომ იბერნი ერთი უძველეს ხალხთაგანნი არიან და ამ ცოდნას სრულებით ვსჯერდებით. არც ახალ წელიწადს ღამეს დაბადებული კმაწილი, რომელსაც, ილიამ ჰრქვა „ივერია“, გახლავთ ახალი. ამას ეხლა, როგორც ჩვენი პოეტი ამბობს:

„და აღზდგა შენი ივერი
შენიქსებრ განახლებული“!

ისე მოუვიდა, თორემ მიმრქმელმა ილიამ დიდი ხანია რაც დაბადა ამ სახელით ქართული გამოცემა. როგორც მოგვხსენებთ, „ივერია“ იყო ჯერ საკვირაო გამოცემა. მაშინდელმა „Одyssey“-ის რედაქტორმა ნიკოლაძემ დაახლოებით შემდეგი დასწერა, როდესაც პირველი ნომერი გამოვიდა: „ჩვენ მოგვივიდა ახალი ქართული გაზეთის ნომერი, მაგრამ რადგანაც ისეთის ენით არის შედგენილი, რომ ჩვენ ვერაფერი გავიგეთ, ამიტომ მივმართეთ ძველი ქართულის მკოდნეთ და როდესაც ისინი გადაგვითარგმიან შიგ რა სწერია, მაშინ განუზიარებთ ამ სიბრძნეს ჩვენს მკითხველებსაც“. გარდა ენის სიმძიმისა, თვით საბასო საგნები და კითხვებიც მეტად მძიმე იყო ამ საკვირაო გაზეთისა; და რადგანაც მკითხველი ხანა გამშრალი

დროს ითხოვდა და ეს მანდილოსანი მაგიერ ყოველ-
თვის დოს ქოთანს მოატლაკუნებდა, ამიტომ გაზეთს
ყველამ გვერდი აუქცია და თვით რედაქტორისა და
ორიოდე თანამშრომლის მეტი აღარავინა კითხულობ-
და. კნიაზ ილია შავჭავჭავაძემ ეს მოვლენა თავისებუ-
რად ახსნა. საკვირაო გაზეთმა ჩვენში იმიტომ არ
გაიდგა ფენი, რომ ქართველს კაცს კვირაობით ბა-
ლებში კეთილი უყვარს და საკითხავად არა სცალიანო.
ამისთანა დასკვნის შემდეგ, საკვირაო გაზეთი ყოველ-
თვითურა ჟურნალად გარდაქციეს და იმანაც წვა და
დაგვით, როგორც იციან ქართველმა მკითხველებმა,
ამ წარსულ წლამდე იჩანჩალა. ხმები ისმოდა, რომ
შავჭავჭავაძე მთლად მოსპობას უპირობს ჟურნალსაც,
მაგრამ ზედაც მოასწრო „ღროების“ მოსპობამ და
ყოველ დღიური გაზეთის კითხვას შეჩვეული ქართვე-
ლი საზოგადოება უსაზრდოვოთ დარჩა, ამ შემთხვე-
ვით ისარგებლა ჟურნალის რედაქტორმა და სასიკვდი-
ლოდ მომზადებული გამოცემა განახლდა და ყოველ-
დღიურ გაზეთად გარდაიქცა, „სიკვდილით ჰბადავ სი-
ცოცხლესო“, «ივერიას» სწორედ ისრე მოუვიდა.
ჩვენის მხრით სიამოვნებით მივეგებებით ახალს ქარ-
თულს გაზეთს და წრფელის გულით ვისურვებთ მის
დღეგრძელობას, მაგრამ ერთი შიში გვიტრიალებს
გულში: ვაი თუ ის თანაშობილი სენი, როგორც
ენის სიმძიმე და იმ ერთი ნიჭის უქონლობა, რომელ-
საც რუსები „литературный нюх“-ს ეძახიან, ეხლაც
თანა სდევდეს ამ ქართულს გაზეთს, და მაშინ ხომ
ველარც აფთიაქები უშველიან და ვერც ექიმთა გუნდ-
ნი. ბარეგნობით გაზეთი არის სუფთა, რიგან ქა-
ლალღვინაც იბეჭდება და სივრცით „ღროებაზედ“
დიდა. „ღროებიდამ“ კიდევ თავისი განყოფილებებით
განიჩრევა. „ივერია“ შეიცავს: „ნაკვესს“, „ნარკვეს“,
„ღამაკვირდის“, ძველს ქართულს ტიბიკონს და ახალს
კალენდარს. შეიძლება ამ ახირებული ტერმინების გა-
მომგონებელმა ბევრი ღამე გატეხა, ტკბილს ძილს
მოსცდა და ეხლა ფიქრობდეს, რომ ამერიკა აღმო-
ვაჩინეო, მაგრამ—გატეხილს მოგახსენებთ აქ სასაცი-
ლობის მეტი არაფერია და ამისთანა დარბაისულ გა-
ზეთს არაფრად უხდება ამ ნაკვესების ბეჭედა. მოლ-
ტერმა და ჰეინემ სთქვაო კიდევ გვესმის, მაგრამ მო-
გობერიძემ, თუ ბახუ ხუხუიამ ბრძანაო რაღას მომას-
წავებელია?.. შელტონები ჯერ-ჯერობით უფრო და
უგემურებია, მოწინავე, ანუ მეთაური წერილები ზედ
მიწვენით ითარგმნება „Новости“ და „Москов. Вѣ-
домост.“-ებიდამ. ადგილობრივ კითხვებს ახალი გა-
ზეთი ჯერ მთლად არ შეჰხებია და იმედია არც შემ-
დეგში შეეხება, რადგანაც ჩვენ ჯერ ისევ სკიფები

ეყოფილვართ და „შინა“ არა გვექონია, როგორც
ოთხ მოწინავე წერილში დამტკიცა (?) დარბაისელმა
გაზეთმა. ამ „შინას“ უქონლობაზედ ჩვენ ამ ცოტას
ხანში მოვილაპარაკებთ, ეხლა კი საკმაოდ ვსთვლით
გვეთქვა ჯერ-ჯერობით რას წარმოადგენს ახალი ქარ-
თული გაზეთი. მაინც ვისურვებთ ღმერთმა ქმნას,
რომ ჩვენს თხას მგელი დაეჭიროს!

ძთაუღი.

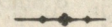

უ ე ლ ტ ო ნ ი

მუხური

ყანაო, მუშის სამოთსე,
გლეხის დიდებუკ ყანაო!
ცისკრის სსივებმა შეგძოსეს
და ნამმა გადაგზანაო;
დიღის ნიაგმა დაგქროლა
აღუქსით გითხრა ნანაო;
ჟუჟუნა წვიმამ ზედ დაგჭკრა
ზურმუხტით აგამწვანაო.
ყანაო გულ-სელ-გაშლილო
ქვეყნის მოკეთეკ ყანაო!
ძოყრულად შემოგსუვივართ,
მტრულად გიმეტებთ განაო?
გაგმარგლავთ ბაღას-ბუღასსა,
გატოხსნით ყოველგანაო!..
ყანაო დაუზარებო,
უსკად მომცემო ყანაო!..
ზედ უფლის თვალი დაგუურებს
შენი ბარაქა ბრძანაო;
აგშორდეს გვაგვა და სუტევა,
მოსავლის გამოცანაო...
ყანაო ოქრო-ზურმუხტო,
ყანაო, ჩვენო ყანაო!..
მ-დაღმა ღმერთმა აკურთხოს
სსვაც ბეკრი შენითანაო.

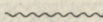
აკავი.

სიმღერა

იწვიე, წვიმაკ, იწვიე,
 მასველე ბრძლის წყაღითა!
 კბები გული გ'ბრძლდე
 ცივის ციურის ცვაღითა.
 შენ დამიტირე, ლამაზო,
 შენას შალშვისა თვაღითა.
 თუ ვერა გნახავ, დავდნები,
 როგორც მთას თოვლი ნამითა.

ბახანა.

* *

თუ ვი სურვილი მცხროვანებული,
 ჩემ სულ-სოფტონა შეერთებული,
 სამუდამ-ჟამოდ არ აღსრულდება;—
 მაშინ სინდრულა-ესოდენ ფუჭი,
 შავდღიანობით მსოფლად ქებული,
 ჯილდოსის ნაცვლად, ტანჯვა იქმნება.

თუ ვი ოცნება: გასურებული
 ტვიინის ნაყოფი, ნაწარმოები
 ნატამალად არ გამართდება;—
 მაშინ თვალები—მარად დღე და ღამ
 შეუმრბელები, დანამულები
 ცრემლად გასკდება, გადმოსდუღდება.

და თუ ეს ფიქრი, კეთილ ზნაინი,
 მიზნის მდევრელი, აღმადლებული
 უქმად ჩაივლის მიმოიხევა.
 ვერ გასძლებს გული, შიგან დაჭრილი
 და ავადება აქოთებული,
 წამაწუმედელი, კრულვა და წვევა.
 რ. აღისუბნელი.

ბერუსა ნამბობი

(უბიზოდი წანსული ცხოვრებიდგან)
 რა გითხრა, შვილო, მოხუცმა,
 თავს ბეერი გარდამხედა...
 მთხოვ და გიამბობ მცირედსა
 ნუ გვიგონები ყბედა.

თავ. რ. ერისთავი.

იქნება არ იცნობდე, მკითხველო, მოხუცებულ

ბერუსა?... მაშ ურიგო არ იქნება გავაზროთ ეს ვა-
 ტივცემული მოხუცებული, რადგანაც ჩემი ტუბილი,
 დაულალავი და გრძნობიერი სიტყვები, დღესაც არა
 ერთსა და ორ კაცს მოიყვანს ხოლმე აღტაცებაში...
 ბერუსა ოთხმოცდაათ-წელიწადს გარდასულია და რა
 თქმა უნდა, რომ მას ბევრი რამ ენახება, ბევრი რამ
 გარდახდებოდა თავს, ამ თავის თითქმის ერთ საუკუ-
 ნე სიცოცხლეშია! მოვლსავით თეთრი თმა და გრძე-
 ლი წვერ-ულვაში, ამშვენებენ ისეთაც მშვენიერ და
 სიმპატიურს სახესა, რომელსაც ზედ ნაოლად ეტყო-
 ბა: ფე-კაცობა, სიმხნევე და ენერგია. ბერუსა ისეთაც
 ახოვანი ტანი, სრულებით ვერ მოეხარა მწარე წელ-
 თა სელას, როგორც ეხლა არა ერთსა და ორსა ვხე-
 დავთ წელში მოხრილებსა. იგი თუმცა ღრმა მოხუ-
 ცებული არის, მაგრამ მხნე და გამრჯე გული არ
 უსვენებს, რომ ღრო ცუდათ გაატაროს და ამიტო-
 მაც თქვენ იმას ყოველთვისინა ჰნახავთ გამრჯეს, ოფ-
 ლის მომწურეს და ზოგჯერ იქამდისინ გამხნევედება
 ხოლმე, რომ მზა არის კვალათ დაეკონოს, თავის
 წარსულს და დიდი ხნის დაკარგულ სიჭაბუკესა...

საქმი დღეობით ხომ მოხუცებული ბერუსა, სრუ-
 ლებით არ უყურებს თავის მოხუცებულობას და გვერ-
 დით მომდგარი თავის შვილის-შვილებთან, საამურის
 სიმღერით ამხნეებს ვენახში მთონხავებსა. საქმი დღე-
 ობით გარდა, ბერუსა კვირა-უქმე დღეობითაც როდი
 ჰნახავთ ცუდათ: დარეკავენ თუ არა პატარა ეკლე-
 სიის ზარებს, იგი იქვე ხის ქვეშ, ქვაზედ ჩამომჯდა-
 რი, ელოდება წირვის დაყენებასა, ბერუსა წრფელის
 სასოებით მოისმენს ხოლმე წირვას და ყოველთვის
 დაულალავათ ევედრება ლმერთს, ავედრებს თავის
 თავს და ხალხსა, მაგრამ უფრო მომეტებული თხოვ-
 ნა ბერუსასი ის არის, რომ იმის ცოდვილი სული
 მიეღოს ზენას იქ, სადაც «მართალნი განისვენებენ».
 წირვის შემდეგ ბერუსა გაერევა ხოლმე ხალხში, ყო-
 ველთვის შეიხედავს ხოლმე სოფლის კანცელიარაში
 და სულით და გულით დღესაც იმის მოსურნე არის,
 რომ მხოლოდ სიმართლე ჰსუფევდეს მათში და სი-
 მართლეს გაედგა მკვიდრათ ფესვები!.. სალამო ხო-
 ბით რაკი მზე გაღიწვერება, რაკი ჯაფის შემდეგ ერ-
 თი დლით შესვენებულები, შეიკრიფებიან ეკლესიის
 პატარა მწვანე მინდორზედ, არც აქ არის ხოლმე ბე-
 რუსა ცუდათა: ჩამომჯდარი ხის ქვეშ თავის ადგილს,
 შემოეხვევიან ხოლმე გარს ხალხი, რომელთაც იგი
 დიდის სიამოვნებით მოუთხრობს მათ სხვა და-სხვა
 შესანიშნავ შემთხვევებს, ისტორიულს მაგალითებს
 და სხვა-და-სხვა სურათს, აგრეთვე თავის ღროის ბა-
 ტონ-ყმობის ცხოვრებიდგანა. ბერუსა ნამბობი, დღე-

საც არა ერთმა და ორმა იცის აღმოსავლეთ ქახეთშია, რომელთაც ბევრს ან თითონ დაუგდიათ ყური, ან არა და ერთმანეთის გარდაცემით იციან!..

სოფელი დღესაც არა ურიგო მდებარეობას წარმოადგენს აღმოსავლეთ ქახეთშია: მისი მალღობი ადგილი, გარშემო ციხესავით შემორტყმული მთა, უწინ და დღესაც საამურათ ამკობენ ამ პატარა სოფელსა. უწინ აქ მომეტებული ნაწილი „ბატონები“ სცხოვრობდნენ, რომელთა „განსასვენებელ“ სამოთხეს ეს პატარა, მაგრამ მშვენიერი მდებარეობა შეადგენდა. ბატონები სცხოვრობდნენ აქ, ბატონებს ეკუთვნოდათ თუ ტყე, თუ მინდორი, თუ გლეხ-კაცობა. გავიდა დრო და დაუფიწყარმა 1861 წელმა, ფერი უცვალა ამ გვარ ცხოვრებასა. გლეხ-კაცი განთავისუფლდა. მიენიჭათ მათ თეთრ-მოქმედება და ყველამ მხოლოდ საკუთრებისათვის დაიწყეს შრომა და ოფლის დეკა. მოხუცებულები ყოველთვის უნაზობენ ხოლმე თავიანთ მომავლებსა და ასე და ამ რიგათ, გადმოდის ხალხში ერთი-მეორე ამბავი.

მოხუცებული ბერუაც ერთი იმ დროის კაცთა ირიცხებოდა, რომელსაც არა ერთი და ორი-გულ-შემატკივარი ამბავი ახსოვდა. ეხლა თავის გარშემო შემომოსხდარ თანამედროვე ახალგაზღვრებას, ბერუა დიდის სიამოვნებით და დაულალავად უამბობს ყოველ კვირა-უქმე დღეობითა.

ქვირა-დღე იყო; ტყეში ბევრი სიარულის შემდეგ, მე და ჩემი მეგობარი, საღამო ხანს ჩამოვედით სოფლათ და შეუერთდით იმ ხალხის ბრბოს, რომელთაც ეკლესიის წინ მოეყარნათ თავი. საუცხოვო სურათი წარმოგიდგინდებოდათ თვალ-წინ მნახველსა: მოხუცებული და ყველაზედ უფროსი ბერუა ჩამომჯდარიყო ქვაზედ და ზურგი მაღალ კაკლის ხისათვისა ჰქონდა მიყუდებული. მნახველს რაღაც უჩინო ძალით გიზიდავდა, გაყვარებდა თავს და მზა იყავ, არამც თუ ერთი საღამო, მთელი დღეებიც კი იმის სიმპატიურ სახის ცქერაში გაგეტარებინა. ბერუას გარშემო შემოსხდომილა ხალხი, რომელნიც ზოგნი წამოწოლილიყვნენ, ზოგნი ალაგ-და ალაგ გუნდ-გუნდათ ისხდნენ, ზოგნი ქალმებს ისხადნენ და ზოგნი კიდევ დრო გამოშვებით ჩიფუხუნდ მდებულ ნაკვერჩხალს უმარჯვენდნენ. ხალხში სიჩუმე ჰსუფევდა; მოხუცებული ბერუაც მისცემოდა რაღაც ფიქრებსა; მე და ჩემი მეგობარიც, მისალმების შემდეგ, ჩამოესხედით იქვე ახლო კუნძვედ და სხვასთან ერთათ სულ განაბულები შევსცქეროდით, ბერუას ამ გვარ მდგომარეობასა.

არ გავიდა ცოტა ხანი, რომ ბერუამ, თითქო სრულებით ფიქრებს გაშორებულმა, ერთი რამდენჯერმე ჩახხველა; ამ მოულოდნელმა ხველამ სულ

განაბული ხალხიც გამოაფხიზლა: აქამდისინ ჩუქუთ მჯდარნი, აიშალნენ, შექმნეს აქა-იქ ყაყანი და რამდენიმე უფრო ცნობის მოყვარე ახალ-გაზღვრა-კი შემოეხვიენენ ბერუას და დაუწყეს თხოვნა, რომ ეთქვა რამ მათთვის წარსულის ცხოვრებიდგან, რომელიც ასე ბლომათ ახსოვდა ბერუას და რომელთა მომეტებული მოწამე თითონ იყო.

— აბა, რა გითხრათ შეილებო? მძიმეთ, მაგრამ საამურის ხმით მიმართა ბერუამ მთხოვნელებსა.

— რაც იცოდე პაპილო... შესძახეს კიდევ რამდენმა ახალ-გაზღვრამ და მოუსხდენ გვერდითა. — შენი ნათქვამი ყველა კარგია.

ბერუა კულავაც არ დააწყებინებდა ხოლმე თხოვნას ცნობის-მოყვარეთ და მალე აკმაყოფილებდა იმათ თხოვნასა რამ საამო ამბითა და არც ეხლა გადააბიჯა თავის ერთ გვარ ჩვეულებასა. ბერუასათვის საჭირო იყო მხოლოდ ყურის გდება, მის ახლო გარშემოს სხდომა, რომ ბერუას დაეძრა რამე, თუ შეიძლება ასე თქმა; მოეყოლებინა რამ წარსული ანბის მოთხრობა... მე და ჩემი მეგობარიც, მიუახლოვდით მოხუცებულს და სხვასთან ერთად მოუთმენლად ველოდით ბერუასაგან რამ ამბავს და ჩვენც განაბეთ სული. მით წამს ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა, რომ ფოთლის შრიალსაც კი შეიძლო დაეშალა ჩვენთვის ყურის გდება. ბერუამ, ჩვეულებისამებრ, ცოტა ხველების შემდეგ განაგრძო შემდეგი, რომელსაც ჩვენ სიტყვა-სიტყვით, აუწერთ მკითხველსა.

— იცით, შეილებო, რა იყო ჩვენი წარსული ცხოვრება? ღმერთმა ნუ გაცოდინოთ! მანაგრძო მოხუცებულმა; — ეხლა ჩვენა ვართ ჩვენი თავის პატრონები; დღეს ცოტათ თუ ბევრათ, ჩვენი ოფლით ჩვენ ჰირნახულსა, ჩვენ ფიქრებს თითონ ჩვენ უვლით, ჩვენი ფიქრებით თითონ ჩვენვე ვსარგებლობთ... აი, გიამბობთ, შეილებო, ერთ ამბავს, რომელიც... მაგრამ თქვენ თითონ უფრო ცხადათ დაინახავთ, სურათს ჩვენი წარსული ვაი-ვაგლახის ცხოვრებისასა. თუ რანი ვიყავით და როგორა ვსცხოვრობდით მაშინა; მეც კი, ეხლა თქვენ მოსაუბრეს, არა ერთხელ ამიდუღებდა ხოლმე მწუხარებით ეს მოხუცებული გული, როდესაც მომავალდებდა წარსული...

— ბეთხარი, გეთხარი პაპილო, წამოიძახა იქვე გვერდით ამომჯდარმა ყმაწვილმა ბიჭმა, რომელიც მოუთმენლად უგდებდა ყურს, მოხუცებულის საუბარსა.

— ბეტყვით, შეილო, გეტყვით და განაგრძო! — თქვენ იქნება ჯერ არ გაგიგონიათ, შეილებო, ვინ იყო თქვენში ქიტესა ბედკრულაშვილი? ბერუა დაე-

კითხა გარ შემორტყმულ მსმენელთ, რომელთაც ხმა არ ამოიღეს და სულ განაბული ამბის გაგებასა სცდილობდნენ. მაშ მე გეტყვით და განაგრძო კვალათ: — ქრისტესია ბედკრულაშვილი, ჩემი ალალი ბიძაშვილი იყო და უნდა ვითხრათ, რომ ვაჟ-კაცობით თუ მხნეობით, თქვენგანს არც ერთს არ დაუფარდებოდა, რომ იმ უბედურ შემთხვევას უღრთვით არ მოელო ბოლო.. მართალია ძრიელ გაძლიერებული ოჯახის პატრონი არ იყო, მაგრამ ცოლსა და თავის მოზრდილ ბიჭს, რაც კი შეეფერებოდა ბატონის ყმას, ერთი ლუკმა პურით ტკბილათ ინახავდა... ზოგჯერ ხან თითონა ჰმეველიდა სხვას, ხან თავის საცოდავ ხარებს აშველიებდა ხოლმე და ასე და ამ რიგათ, ატარებდა ვაი ვაგლახის წელიწადებსა...

ბერუა შესდგა ცოტა ხანს, ამოიღო ჯიბიდან თავისი საყვარელი ბურნუთის ტყავის ქისა და რამდენჯერმე ლაზათიანათ მოსწია. ხალხი, მე და ჩემი ამხანაგი კვალათ სულ განაბულები შეესტკეროდით მოხუცებულსა.

— მკათათვე იყო... ღაიწყო კიდეც ბერუამ თავისი ტკბილი ხმით. მოსავალი საკმაოთ მოუვიდა ყველას და გახურებული ლეწვა იყო; ვიდრე ამინდები ხელს უწყობდა, ხალხი თითქმის ერთმანეთს ასწრობდნენ ლეწვასე... საბრალო ბედკრულაშვილსაც ორი დღის ნახნავი ჰქონდა და იმდენი გამოუვიდა, რომ დასცლოდა ორი სამი წელიწადი ყოფიდა; იმანაც თავის მხრით მიაყოლა უღელი ხარით და არ იყო რომ ყველაზედ ადრე გაათავა; კალოსაგან სულ ამორთმეული ხარები უპრიანა ღმერთმა და ქირაზედ გაგზავნა, რომ ცოტა რამ გროშები აელო და იმითი მოეშორებინა თავისი ათასი ვაი ვაგლახი... მეოთხე დღეს შინ დასაფქველათ პურს აკეთებინებდა თავის დედა-კაცს და თითონაც თავის პატარა ბიჭვით არჩევდა თურმე პურსა, რომ ამ დროს, როგორც საზარელი ხმა, მოესმა ქრისტესიას «მოურავის» ყვირილი; ამ მოულოდნელმა ხმამ ძრიელი თავ-ზარი დასცა საბრალო ბედკრულაშვილსა და ერთ წამს საცოდავთ გაყვითლდა შიშისაგანა. ქრისტესიას ვეღარ მოესწრო აღდგომა, რომ „მეზარხოშებული“ მოურავი თავზედ წარსდგომოდა და ეუბნებოდა ბატონის ნაბძანებსა. ბედკრულაშვილს არაფერი ესმოდა და პირ-ლია შესტკეროდა «მოურავსა», რომელმაც შემდეგ ლანძღვა გინებით დაუწყო ყვირილი.

— „არ გესმის, შე ოჯახ დასაქცევო! მუბნებოდა თურმე მოურავი! — ხვალე შენ და შენი ხარები ბატონის კალოზედ უნდა მოხვიდე და სანამ მოვრჩებოდეთ, ლეწვა უნდა გვიშველო, ბატონმა ისე ბრძანა“.

— ხარები რომ არა მყვანან... ძლიერსა მოვრჩებოდა ქრისტესიამ თურმე ამისი თქმა.

— «მაშ სად ჯანაბაშია გყვანან? ჰაი, შეილო, გაათავე კალო და გადაჰკარგევი განა?»!

— «ღმერთმა ხომ იცის რომ არა! ძირაზედ არიან და ამ ერთ კვირაზედ მომივლენ, მაშინ თუ გინდა თქვენი ჭირის სანაცვლო იყვნენ...»

— «რას მიედ-მოედები კაცო! უფრო ხმა მალ-ლა უყვიროდა თურმე „მოურავი“, რაკი ნახა რომ იმის ყვირილზედ ქრისტესია ჭრაქსავითა ჰქრებოდა — მაშ ვინ უნდა უშველოს ბატონსა? ჰხედავ, ყველას ჯერ თავისი ბევრი აქეთ? შკითხებოდა მოურავი და თან ძალას ატანდა, ისეთაც ღენისაგან გამოლოყულს ხმასა.

— «რა გქნა შენი ჭირიმე... აბა რომ მცოდ...»

— «რო მცოდნოდა? მაშ არ იცოდი რომ ბატონს ღიდრონი ფთა-მოქცეულები ედგა!.. ძარგი და თითონ მოგინებებს ბატონი! მართი რამდენჯერმე გაიქნივა თავი და გავიდა ბედკრულაშვილის ეზოდ-განა.

— ქრისტესიას ეგონა ეს არის ამითი მოვრჩიო, განაგრძო ბერუამ: — და არხენათ დაუწყო საცალოებს გაკეთებული პურით კვება, მოურავთან სხვა არაფერი დანაშაულობა არა ახსოვდა რა და იმედი ჰქონდა მოურავი შეაბრალებდა ბატონს იმის გაჭირვებულ ცხოვრებას და მარტო-ხელებასა. მოურავს ეს აზრათაც არ მოჰსვლია და ის ისე მოდიოდა თურმე «ბატონთან», როგორც «ძრიელ დამნაშავე» და «მოწინააღმდეგის» აღმომჩენელი. მოურავმა ბატონს ყველა დაწვრილებით მოახსენა, ჩემო, შეილებო, და ბევრი იჯავრა თურმე ბატონმა, ბევრი აბრაზუნა ფეხები ბალკონზედ და დემუქრა საბრალო ბედკრულაშვილსა, რომ იმას ამ ოინს არ შევარჩენს. სთქვა და აღასრულა კიდეც ბატონმა. უწინ ასე იყო, ბატონები თავიანთ სიტყვას ძნელათ შესცვლიდნენ ხოლმე... მეორე დღეს ადრე დაებარებინა მოურავს ქრისტესია და მიეყვანა ბატონთან, რომელიც ამ დროს თურმე ბალკონზედ «ჩასია» ჰსევამდა.

— «ბიჭო, შენ არ იცი რომ ძნა გასალეწი გვაქვს? ღაეკითხა ბატონი და შეჰსტყვილა რამდენჯერმე ჩვეულებრივ.

— «როგორ არა, ვიცი შენი ჭირიმე...»

— «იცი? თუ იცი რა უყავი ხარები?... სად ჯანაბაში გადაჰკარგევი, ჰა?..»

— „ხარები?... ქრისტესიამ ჩუმთ გაიმეორა ბატონის სიტყვები და ხმა ამოუღებელი გაქვავებულსავით გულ-ხელ დაკრეფილი იდგა ბატონის წინა.

— „არ გესმის, შე... ბატონი დასკიო-
და ძრისტესიას, ძრისტესიას კი არაფერი ესმო-
და, იგი გაეტაცნათ რაღაც მოულოდნელ ფიქ-
რებს და მხოლოდ იმის მონატრე იყო, რომ გასქლო-
მოდა ქვეშ მიწა.

— „ჰო, შენთვის გაილევწე და სხვა ფეხებზედა
გკიდია, არა? ძაცი არა ვარ თუ ოხრათ არ დაგინარ-
ჩუნო და შემოჰკრა ძრისტესიას მუშტი.

ქრისტესია დაცა გულ შემოყრილი. ბა-
ტონს თურმე ეგონა რომ ეს განგებ იყო და
ადგებოდა, მაგრამ, ისე თქვენი მტერი ადგეს, შვი-
ლებო, რომ საცოდავი ძრისტესია ველარ ადგა და
ბალკონიდან ოთხმა კაცმა ძლივს ჩამოათრიეს.
ჯერ კიდევ მზე მალა იყო, რომ ძრისტესიამ გა-
წუტევა ტანჯული სული და მიეცა საუკუნო განს-
ვენებასა. მით წამს მთელ სოფელს მოეფინა, ძრის-
ტესია ბედკრულაშვილის სიკვდილის ხმა და დიდი თუ
პატარა მიეშურებოდა «ბატონის» სახლისაკენ რომ
ეყურებინათ. ბატონის დიდი ეზო ხალხით იყო ავსებუ-
ლი; უბედური მართა, ძრისტესიას ცალი, თავ გან-
წირული დასტიროდა ქმარს და ზედ აკლავდა თით-
ქმის თავსა... მეორე დღეს შუადღის უკან, ოთხის
ფიცრით, დამარხეს საბრალო ძრისტესია სწორეთ იმ
ადგილს სადაც ენლა ჩვენ ეიმეორებთ იმის თავ-გა-
დასაველსა.

ჩვენ ყველამ ძირს დავიხედეთ, თითქო ძებნა დაუ-
წყეთ საცოდავის საფლავსა, მაგრამ, ამაოთ, რადგანაც
იქ მხოლოდ სულ დიდრონი ახალი ქვები ეწყო
მიცვალელებს საფლავებზედ და ათასში ერთი თუ
მოიპოვებოდა უბრალო ქვით, რომლისამე დავიწყე-
ბული კაცის სამარე.

— შწინ ეს ადგილი ასე როდი იყო, შვილე-
ბო, განაგრძო კვლათ ბერუამ:— ეს ადგილი მარ-
ტო სამარხი იყო. მკლესიაც მერე ააშენეს და
აი ამ კრელ ქვებსაც შემდეგ დაუწყეს ზიდვა... აღარ
გაიარა ორმა, სამმა თვემ ძრისტესიას სიკვდილის შემ-
დეგ, რომ ბატონმა ქერივი მართა თითონ წაიყვანა
სახლში მოსამსახურე დედა-კაცათა და ორ პატარა
ობოლოს კიდევ ძროხაში უკრა თავი ხბორების მო-
საველელათა. ძაცი ტირილისაგან ვერ შეიმაგრებდა
თავსა, რომ ენახა რა საცოდავი სანახავები იყვენ ის
ორი პატარა ობოლი. დაგლეჯილი ფარდავის ძე-
ლებით და დაკაწრული ტიტველა ფეხებით დაედევ-
ნენ ორნი ერთათ ხბორებს და ხან საით ერეკებოდნენ
და ხან საითა... რო გზაში შეხვედრილებს დაჰკითხე-
ბოდი, ყოველთვის იმათგან გაიგონებდი ერთ და იმა-
ვე გულ-მოსაკლავ სიტყვებსა: „მაშა მოგვიკლა ბა-

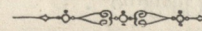
ტონმა, დედა შინ წაიყვანა და ჩვენც ძრისტესიას
მოგვლეკა-ო...“

სიზღვირით

მოსაუბრე მოხუცებულმა გაათავა ლაპარაკი;
ამასობაში ბინდიც მოგვიახლოვდა, მთვარე საკმაოთ
წამომდგარიყო და ლაქვარდს ცის კამარაზედ, ვარს-
კვლავები ცელქათ დანაფარდობდნენ, იქვე მთის კალ-
თებიდგან, სამურათ უშტვენდნენ ღამის ფრინველები
და მიჩუმებულ არე მარეს სამურ ხმებსა ჰფენავდნენ.
ამაზედ საუცხოვო სურათს ველარა ჰნახავდით, მკით-
ხელო, რომ გენახათ პატარა თეთრად გალესილ
ეკლესიის მახლობლად, მაღალი კაკლის ქვეშ, რა
რიგათ მოჩანდა გუნდ-გუნდათ შეყრილი ხალხი, რო-
მელთაც სულ განაბულები მოხუცებულის საუბრის
სმენათ გარდაქცეული იყვნენ. ბერუას თეთრი წვერ-
ულვაში და სეტაკი სახე, მთვარის მკრთალ ნათელ-
მა უფრო ერთი ათათ დაამშვენა მოხუცებული და
ძნელათ თუ მნახველს მოეშორებინა თვალი თი-
თონაც და გულით არ მოჰკედლებოდა ხალხის
გუნდსა.

მოხუცებულმა შესწყვიტა თუ არა თავისი ტკბი-
ლი და აღერსიანი ხმა, ხალხი გაიშალა მაშინათვე
და ყველამ, მძიმე ნაბიჯით გასწიეს შინისაკენა მე და
ჩემმა მეგობარმაც მოუკიდეთ ჩვეულებისამებრ ჩიბუხებს
და დაებრუნდით შინისაკენა; მაგრამ, უნდა გამოგიტ-
ყდეთ, რომ ძრიელ გვაოცებდა მოხუცებული ბერუას
ტკბილი სიტყვები, აღერსიანი ხმა; აუარებელი. აზრები
გვიტრიალებდნენ თავში, რომელთათვისაც ვერაფერ
ანგარიშის მოცემას ვერ ვახერხებდით.

ოხ! რომ იცოდე რამდენი მოიპოვებინან, ამ გვა-
რი მოსაუბრენი აღმოსავლეთ ძახეთში, ჩემო მკითხ
ველო, რომელთა ბევრი მშვენიერი სიტყვები, შენამ-
დისინ დღესაც მოულწეველნი რჩებიან!

დრამატიული მწერლობა

პორტუგალიაში

(ერთი პიესის გამო)

დრამატიული მწერლობა პორტუგალიაში, ძრი-
ელ გვიან დაიწყო. პორტუგალიას ბევრი ჰყვანდა სხვა-
და-სხვა პოეტები, და მათში ერთიც არ მოი-
პოვებოდა დრამატიული მწერალი. რა მიზეზია მერე
ასე გვიან გამოფხიზლება, იმ ხალხისა, რომელნიც
უფრო ასე დაახლოებულნი იყვნენ მეროპასთან? ისე

მცირედი ცნობები მოიპოვებიან ამის შესახებ, და ჩვენთვის ძნელია გარდაწყვეტილ ამ მიზეზის თქმა.

პირველი დრამატიული მწერალი პორტუგალიაში, მხოლოდ XVI საუკუნის დასაწყისში გამოჩნდა. ეს იყო დრო პორტუგალიის მშვენიერი ისტორიის ეპოქისა, ეს იყო ჟილ ვიცენტი, რომელსაც არაერთი დრამატიული ნაწარმოები არა ჰქონდა პორტუგალიის ლიტერატურასა და მარტო, ვიცენტმა, დაიწყო ბრწყინვა მწერალთა შორის. ვიცენტმა თავის სიცოცხლეში დასწერა ბევრი საღრმთო autos (წარმოდგინება) და ამასთანავე რამდენიმე კომედები და ტრაგედიები, რომლის ნაწერებთაც იხელმძღვანელეს შემდეგ ძველები და ლოპე დე—ვეგა. ვიცენტის ნიჭიერმა მწერლობამ შემდეგ ბევრი მიმდევარი დაჰბადა, რომელნიც გაუდგნენ ჰილ ვიცენტისაგან გავალილს გზასა... ტრაგედია, პირველობა რომელსაც უნდა მივაწეროთ «ინესა დე-კასტროს» (პიესა) ამ პიესამ XVI საუკუნის ნახევარში იჩინა თავი. საზარელი სიკვდილი „ინესა დე-კასტროსი“ პორტუგალიელებს თითქმის ორ საუკუნის განმავლობაში ყველასა ჰქონდა გულში ჩანერგილი და ყველას ნათლათ ახსოვდა. ამავე ძასტროს სიკვდილის ანბით ბევრმა ისარგებლეს შემდეგ და რამდენიმე ტრაგედიები დაიწერა. ვიცენტის შემდეგ «კასტროს» სიკვდილის ანბათი შეიმუშავა ცნობილმა ჭერიერმა და ამ ეროვნულის შინაარსით დასწერა ტრაგედია, ბერძნული ტრაგედიების მგზავსი. ჭერიერმა წერა ბერძნული ტრაგედიების მგზავსი დაიწყო და ისეთაცა სწერდა შემდეგში. ამბობენ, რომ ჭერიერმა უფრო იმიტომ მიჰყო ხელი ბერძნულ ტრაგედიების ზომავზედ წერასა, რომ ეს უკანასკნელნი ძრვილ უყვარდა... ჭერიერს იქამდის ჰყვარებია თურმე ბერძნული ენა, რომ იმას გადაუთარგმნია ორი ტრაგედია მერიპიდისა ბერძნულს ენაზედ და თითონაც დაუწერია ამასთანავე ორი ტრაგედია „იეაი“ და „იოანე ნათლის-მცემელი“.

ბარდა ტრაგედიისა «ინესა დე-ძასტროს», ჭერიერმა თავის სიცოცხლეშივე დასწერა ამასთანავე ორი კომედია: Cioso (იჭვიანი) და ამ კომედიაზედ უფრო აღრე, როდესაც ჯერ კიდევ იგი 26 წლისა იყო, Bristo.

პირველ პორტუგალიის პოეტმა, რომელიც საკმაოთ გაითქვა სახელი თავის უმდიდრესი პოეზიით, თუმცა კი მერობა იმას მარტო «ლუზიადათი» იცნობს; უკვდავ კომენსმა, სცადა აგრეთვე თავისი თავი კომედიების წერაშია, მაგრამ ამ მხრით იგი აღმოჩნდა უფრო სუსტი თავის ტალანტთან და იმის „ჩილოდემი“ „სელევკა“ და „ამფიტრიონი“ ცოტათი

უმატებდენ სახელსა, პოეტისაგან მოხვედრის დიდებასა.

ძამოენსმა თავის პიესაში „სელევკა“ გამოჰხატა ანთიოქი, რომელმაც შესწირა თავი დედინაცულის სიყვარულსა. ამბობენ რომ ამ პიესის შინაარსის აღების დროს, ძამოენს, მხედველობაში ჰქონდეს შილი-პე მეორის დამცირება, რომელმაც მოაკვლევინა თავისი შვილი ძარლოსი დედინაცულის შეყვარების გამო. ძამოენსის პიესა დაწერილია autos-ს ზომავზედ და ძნელია მხოლოდ იმისი თქმა, რომელ შთამამელობას უნდა ეკუთვნოდეს ხსენებული კომედია. პიესა ლექსათ არის დაწერილი, მაგრამ წინა-სიტყვაობა (პროლოგ) მოთხრობითი მიუძღვის... საკვირველი მხოლოდ ეს არის ძამოენსისა, რომ მომეტებული ნაწერი იმისი, ისპანიურს ენაზედ და ხასიათზედ არის დაყენებული. თვით შემოხსენებულ პიესაში ექიმი, რომელიც სელევკას არწმუნებს, რომ ანტიოქს უყვარს იმისი ცოლი, თავის დედი-ნაცვალი სტრატონისი და მხოლოდ ამ სიყვარულს შეუძლიან უღრვოთ მოულოს ბოლო ანტიოქსა. ექიმი სრულებით ისპანიურს ენაზედა ლაპარაკობს. თვით პიესის მიმდინარეობაც არეულ-დარეულია. იგი არ არის არც მოქმედებად და არც სცენებათ დანაწილებული; მხოლოდ ისა სჩანს, რომ რომელიმე მომქმედი პირი გამოდის სცენაზედ და ლაპარაკობს...

ისპანიური ხასიათი და ენა სჩანს ძამოენსის სხვათა-შორის პიესა „ამფიტრიონშიაც“, რომელმაც იგი პლაეტის მიბაძვით დასწერა, თუმცა ხასიათი და შინაარსი უფრო უკეთესობს „სელევკაზედ“, მაგრამ ამ მხრით პორტუგალიის პოეტი უფრო დაბლა სდგას, ვიდრე გამოჩენილი მოლიერი, რომელიც აგრეთვე პლაეტსა ჰბაძედა თავის „ამფიტრიონის“ წერის დროსა. ძამოენსის მესამე პიესა «ფილედემი» უფრო უკეთესობს იმის სხვა პიესებზედ, რომელშიაც უფრო კარგი და ხელოვნური სცენები მოიპოვებიან...

მეჩვიდმეტე საუკუნის ნახევარში ლისაბონის მცხოვრებთ მომეტებულათ იზიდავდა Biaro alto-ს თეატრში უბედური ანტონიო ხოზეს პიესები. ხოზეს სიკვდილის შემდეგ საკმაოთ დარჩა პიესები, რომელნიც შემდეგ გამოიცნენ ავტორის უსახელ წოდებით და მხოლოდ ქვეშ წარწერილი ჰქონდა თეატრის ურის, თუმცა ნამდვილი ფსევდონომი თეატრისა იყო Theatro Comico Cartugaez. ხოზეს თავის პიესებში ბევრჯელ გამოუხატავს მთელი კაცის ცხოვრება; ხოზე სრულებით არა ცდილობდა თავის პიესებში შეაკავშირებინა ინტრიგები ცალკე სცენებათა, მაგრამ იმის მომქმედი პირნი მომეტებული ნაწილი უფრო მიმზიდველნი და ნამდვილი ტიპები იყ-

ნენ ცხოვრებისა. ხოზეს პიესები უფრო თან-და-თან წარმატებაში შედიოდნენ და დიდ ხანსაც არდგენდნენ პორტუგალიის სცენაზედ.

შესახებ ხოზეს კერძო ცხოვრებისა არაფერი სჩანს, მხოლოდ ვიცით იმის უბედური სიკვდილი. ხოზეს დასწამეს რჯულის წინააღმდეგობა და ამის გამო იგი ჩაადგეს რამდენიმე ხანი ინკვიზიციის საპყრობილეში, რომელმაც რამდენიმე თვე იტანჯა და შემდეგ 1740 წ. იგი შეიქმნა მსხვერპლი დაუნდობელი აუტო-და-ფეს ცეცხლის ალისა.

ამავე ხნებში 1761 წ. პორტუგალიის მცირედ დრამატიულ მწერლების დასს, მიემატა ორი მწერალი: ტიბერიო პედრეაჩი და ლომინგო ლოს-რეისკვიჩი რომლებმაც ერთად დასწერეს შემდეგი სახელოვანი პიესები: „ასტარტი“, „მეგარჩი“, „მერმიონი“ და „ინესა დე-კასტრო (სამ მოქმედებიანი.) ამ პიესებში უკეთესად მხოლოდ „მეგარჩი“ ითვლება.

ძომიკური თეატრი სრულებით დაივიწყეს პორტუგალიელებმა, როდესაც პედრო ანტონი ძორრეა გარსანმა, ცნობილმა თავისი უმშვენიერესის იდეებით, დასწერა ორი კომედია: ერთი, ესრედ წოდებული Theatre novo (ახალი თეატრი), მეორე „ას-სამბლეი“, რომელმაც დაიმსახურა საყოველთაო ყურადღება... როდესაც XVIII საუკუნის ნახევარში საფრანგეთის დრამატიულმა მწერლობამ დაიპყრო პორტუგალიელების სცენა, მაშინ აკადემიამ 1788 წ. დაუნიშნა საჩუქარი, ვინც დასწერდა პორტუგალიელთა ცხოვრებიდან ახალ ტრაგედიასა. ეს საჩუქარი ღირსეულათ მიიღო მაშინ გრაფინია ვიმიერისამ თავის ტრაგედიაში „მერვე“.

ასე და ამ რიგათ, მძიმე ნაბიჯით იდგაფდა ფეხს წარსულ საუკუნეებში პორტუგალიის დრამატიული მწერლობა. მაგრამ უკეთეს ნაწარმოებთ პორტუგალიის სცენისა დღეს ითვლება მხოლოდ ტრაგედია „ინესა დე-კასტრო“ თხზულება გომესისა, რომელიც დაიწერა უკანასკნელ ხნებში წარსულ საუკუნისა. სხენებულ პიესას ნამდვილ წოდებთ გომესისაგან NOVO Castro იყო, ესე იგი «ახალი კასტრო»; აეტარმა იმისათვის უწოდა, რომ ამ გვარივე ორი პიესა უფრო აღრე იყო დაწერილი, ამავე შინაარსით და ამავე მიმდინარეობითა. ბარდა ამ პიესისა „ინესა დე-კასტრო“, რომლის გამოც ჩვენ ასე მოკლეთ გავაცანით „თეატრის“ მკითხველებს პორტუგალიის დრამატიული მწერლობა და რომელიც დღეს ჩვენი ერთი ითარგმნება, ზომესმა სხვა კიდევ მრავალი შესანიშნავი პიესები დასწერა, მაგალითად: «ტრიუმფი ბუნებისა», «კოროლი ლონ-სებასტიანი», «ატონია», „პეტრე პირველი“, „შრიდრიხი“, „ზოლლანდიელი მჭე-

დელი“ და სხვა. ზომესის «ინესა დე-კასტრო» დღესაც პორტუგალიის ერთ უკეთეს პიესათ ითვლება და დიდის მნიშვნელობით იდგმება პორტუგალიის სცენაზედა. თვით ზომესიც ერთ უკეთეს და უნიჭიერეს დრამატიულ მწერლათ ირიცხება პორტუგალიაში...

შნდა ვსთქვათ, რომ „ინესა დე-კასტროს“ უბედური სიკვდილის გამო, საზოგადოთ პორტუგალიის მწერლებმა დასწერეს ხუთი პიესა, ამავე დედა აზრით და ამავე წოდებითა. პორტუგალიელების ახლო მეზობელ ისპანიელებმაც შეიმუშავეს ზემოხსენებული შინაარსი სხვა-და-და წოდებულ პიესებთა. 1896 წ. ინგლისის მწერალმა მდვარდმა ამავე დედა აზრით დასწერა პიესა; საფრანგეთის მწერალმა ლამოტმა, „ინესა დე-კასტროს“ შინაარსით შესთხზა ტრაგედია; რომელიც შემდეგ რუსულს ენაზედაც ითარგმნა; თვით იტალიელთ და გერმანიელებსაც მოეპოვებათ რამდენიმე პიესა ამავე დედა აზრით, რომლითაც ასე სახელოვანი შეიქმნა პორტუგალიის დრამატიული მწერლობა.

დღეს ნამდვილ ზომესის პიესა «ინესა დე-კასტრო», ჩვენგანით ითარგმნება და ვეცდებით, რომ მალე გავაცნოთ „თეატრის“ მკითხველებსა, რომელთაც უფრო უკეთ შეუძლიანთ დააფასონ ღირსეული მნიშვნელობა ხსენებული ზომესის პიესისა.

ველის-ცხიკელი.

ნაჩუქი

აღმორჩეული აზრები ჭინკის, შესახებ ქალაქზედ

ქალაქი

აღამიანის ხასიათი სხვა-და-სხვა თვისების წყობილებისაგან შესდგება; თუ უკანასკნელი ტყუილია, რომელსაც სისტემატიურად იგინი უპირავს, მაშინ მთელი კაცის სიცოცხლე დიდი შეცდომილებებში შედის. ჩვენ ვაქებთ და ხასიათ შემუშავებულს კაცს ვეძახით იმას, რომელიც თავისუფლების გრძნობას იკლავს და თავის ძველი აზრების მონაა. ამისთანა ზნეობის დამონება, უფრო კაცებს ემჩნევათ. ქალის გულში უფრო მეტი თავისუფლების გრძნობა რჩება, რომელიც ცოცხალი და მოძრავია. შოველ დღე ქალებს სხვა-და-სხვა შეხედულება აქვთ ქვეყანაზედ, თუმცა თვითონაც ვერა გრძნობენ, დილით, რომ ადგი-

ბიან, როგორათაც უსუსურნი ბავშვები, დააწყობენ თავიანთ აზრებსა, მაგრამ საღამოთი ისე იქცევა, როგორათაც ქალღმერთი აწმინდებული სახლები. ძალები ისეთი სულ მოკლენი არიან, რომ იმათ არ შეუძლიანთ მიძიმე აზრს დიდხანს ებრძოლონ. (1. 198).

მუსიკას, რომელსაც ქორწილის დროს უკრავენ, იმ მუსიკის ხმას წააგავს, რომელსაც ომში წასვლის დროს უკრავენ (8. 212).

ზახსოვთ თქვენ ძეგს ისტორია? რამ წამს ქალი გონებაზედ მოვა, იმისი პირველი აზრი ახალი ტანსაცმელია. (3. 6).

ღიან, ქალები საშიშნი არიან, მაგრამ სილამაზეს მოკლებულნი ქალებისა კი უფრო უნდა გეშინოდეთ, ვიდრე ლამაზებისა. ლამაზები დაჩვეულები არიან, რომ იმათ თაყვანი სცენ, მაგრამ სილამაზეს მოკლებულნი კი სუყველას უკან დასდევენ და ამიტომაც ბევრს მტრებს შოულობენ. (3. 111).

მ, ქალებო! თქვენ კაცმა ბევრი უნდა გაბატოთ, თორემ ბევრი გიყვართ და ბევრსაც იყვარებთ. იმათი მოშურნეობაც სიყვარულია, მხოლოდ მიმართულება აქვს გამოცვლილი. ქალები კაცს მაშინ უბოროტებენ, როდესაც ამ ენებით სხვა კაცის გულს სიყვარულით დაიმსახურებენ.

როდესაც ქალები სწერენ, ერთის თვალით ქალღმერთს უყურებენ და მეორეს თვალთ კაცს; მაგრამ სილამაზეს მოკლებულ ქალებს კი ეს თვისება არა აქვთ. (4. 10)

მ, ქალებო! ჩვენს სამწუხაროთა ხართ გაჩენილი! თქვენი შეხედულება—საწამლაია; ვინ შეკამა პირველი ვაშლი ბოროტებისა? ვინ დაღუბა მარკი, ანტონიმი, ვინ მოჰკლა სიცერონი? ვინ მოითხოვა ივანე ნათლის-მცემლის თავი? ძალებო! ჩვენ თქვენ ყველაზედ უკეთეს და მაღალს ვაძლევთ! ჩვენ ვაძლევთ წმინდა და ვნებით ავსებულს კაცს და სიყვარულს, თქვენ კი რას ვაძლევთ? შხერიო ხარის ხორცს, დამაალ ხბოს ხორცს და გაწყალელებულს წვენს. (7. 76).

ძალებს მხოლოდ ერთი საშუალება აქვთ, რომ კაცი გააბედნიერონ, მაგრამ გასაუბედურებლათ კი ოცდაათი-ათასი. (7. 89).

ძალს მეორე სიყვარული არ აქვს; რადგანაც იმისი სული იმოდონათ სუსტია, რომ ორჯელ იმ საშინელს სიყვარულის მიწის ძვრას ვერ გამოხატავს. (8 211).

საკურველია, რომ ლამაზ ქალებს უფრო უძნელდებათ ქმრების შოვნა. ეს ძველ დროშიაც ესე

იყო. ისტორიიდან ვიცით, რომ ორი ქვეყნის შიგნით ნიერი ქალი, ქანწულათ დაბერდენ. (ქ. 37; ი. 105)

ხალხური ლექსები

ქართლში შეკრებილი სოსიკოსაგან

ჭკუჭკუაქემ დამზატყა,
ღვინო შემასკა ტებიღია.
აშკანაზე წამოკუდი,
იქ მამუკიდა ძიღია.
სადაც კარგი ჩრდილი ვნახე,
იქით წამუკა ცხვირია;
იმ მიღში გამომაცადეს,
ჩემი გამანჩა სტვირია;
ჩემი სტვირის მამზარკას,
დაუსივდეს ცხვირ-პირია;
დღეის სწორამდინ მენახოს,
იმისი ცოლი ქვრივია.
ჩემი მმისთვინ მამუკანოს
და გამუწიოს ღსინია,
რომ მწითეკში მოჭეოდდეს,
ის ჩემი ჭრეფი სტვირია.

წუსეღის ვნახე სიზმარი,
შენი ვაჟი-გაცობისა:
აღის ახალესი გეტყვა,
შიგნით მოვი ჰვრანგისა.
ღამაზათ ცხენზედ იჯექი,
მუსლი გჰონდა შვარდნისა;
თოფი გეკიდა სიათა,
ტუნი ჰქონდა სვარანსისა;
ტამბახა წელში გატარებო,
ჩასმასი აქვს ქოფახისა;
სანადიროთ წასუღიყავ,
მტრები გესრცა ქართლისა;
საუღარში მიბძანდებოდი,
მთებმა დაიწყეს ზიზინი;
მაღალმა დმერთმა გვიხვენოს,
შენი წითელი გვირგვინი.

წინა გამოცანების ახსნა

- 1) კრუნი წიწილეებით. 2) ქვეკრი ღვინით. 3) ფუტკარი. 4) წისქვიდი. 5) სუტყვა. 6) სანჩეფი. 7) ბორკილი. 8) მამალი. 9) ობობი და მისი ქსელი.

რედაქტორი და გამომცემელი ვ. აბაშიძე.

ბ ა ნ ც ხ ა ლ ე მ ბ ა ნ

ქართული თეატრი

1886

თბილისი, 5 თებერვალს

ბენეფიცი

მ. ა. ანდრონიკოვისა

ქართული დრამატული დასისაგან წარმოდგენილი იქნება:

I.

გ ი ნ ტ ი

პრემი. 3 მოქმედ. თ. აკაკი წერეთლისა

II

ა ღ მ ზ რ დ ე ლ ე ბ ი

პრემია 2 მოქმედ. თხზ. ა. მოჩხუბარიძისა.

III

დივერტისმენტი

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია

დასაწყისი 8 საათზედ

ГОДЪ ЧЕТВЕРТЫЙ

О ПРОДОЛЖЕНИИ ВЪ 1886 ГОДУ

ОБЩЕДОСТУПНАГО ЖУРНАЛА-
ГАЗЕТЫ.

„БЛАГОВѢСТЬ“

Выступить въ провинціи на поприще такой литературной дѣятельности, которая, доставляя общедоступный и назидательный матеріалъ для чтенія, служилъ бы религіознымъ и патріотическимъ интересамъ нашего дорогаго отечества—Россіи,—дѣло не легкое, чтобы не сказать много-трудное, среди того фальшиваго положенія, въ которомъ очутилась русская интеллигенція, благодаря давней среди насъ враждебной пропагандѣ. Проходя уже молчаніемъ мѣстныхъ дразги, мы не можемъ не отмѣтить и другой трудности существовать въ провинціи такому изданію, какъ, напримѣръ, журналъ-газета „БЛАГОВѢСТЬ“. Наша всероссійская отвычка отъ серьезнаго чтенія и пристрастіе къ этому пустому „легкому чтенію“ испортили вообще у насъ вкусъ къ чтенію; изданія же, ратующія за интересы Православія, Самодержавія и Русской народности, среди органовъ фальшивой печати на Руси,—изданія подобныя „БЛАГОВѢСТУ“, заслуживаютъ полнаго вниманія всѣхъ сыновъ отечества. Не смотря, однако, на трудность своего настоящаго положенія, журналъ-газета „БЛАГОВѢСТЬ“, въ сознаніи своей благовременности и полезности будетъ съ Божіею помощію издаваться и въ слѣдующемъ 1886 г. т. е. ЧЕТВЕРТОМЪ уже со дня своего начала. Уповаемъ, что настанетъ время, когда притихнуть въ Россіи иноземщина и иновѣрщина, когда згинетъ этотъ русскій либерализмъ т. е. всеобщая наша распущенность, а пока... мы находимъ нужнымъ благовѣстить о Православно-русской и вѣрноподаннической правдѣ и чуждой кривдѣ на святой Руси.

Программа нашего журнала-газеты „БЛАГОВѢСТЬ“ и на слѣдующій годъ остается прежняя:

I. Обозрѣніе текущей Церковно-общественной жизни въ Россіи и за-границею, въ ея современныхъ проявленіяхъ, мѣропріятіяхъ и пр.

II. Корреспонденціи о замѣчательныхъ почему-либо новостяхъ и событіяхъ въ области духовно-нравственной.

III. Очерки, рассказы, жизнеописанія, путешествія, краснорѣчіе, церковная старина, стихотворенія и пр.

IV. Обозрѣніе современной печати, отечественной и иностранной, по вопросамъ духовно-нравственнымъ, рецензіи книгъ и т. п.

V. Отвѣты редакціи и объявленія.

Журналъ-газета „БЛАГОВѢСТЬ“ будетъ выходить по-прежнему два раза въ мѣсяцъ, въ объемѣ отъ одного до двухъ листовъ. Цѣна за годовое изданіе ПЯТЬ руб. сер., съ доставкою городскимъ подписчикамъ и съ пересылкою иногороднымъ, а за полугодовое ТРИ руб. с.

იბეჭდება და ჩქარა გამოვა

თბილისი - მოქმედებისა და ისტორიული დრამა

თხზ. თ. აკ. წერეთლისა

ამირ სუბიერია

რადგანაც ეს დრამა დაიბეჭდება ორასი ეგზემპლიარის არა უმეტეს, ამიტომ საყოველთაოდ ვაცხადებთ, რომ ამ თავიდანვე ხელის-მოწერის მსურველს შეუძლიან მიჰმართოს «თეატრის» რედაქციას.

ფასი ათი შაური

Розничная продажа по 20 к. с. за №. Объявления для напечатания въ журналъ-газетъ „БЛАГОВѢСТЪ,“ оплачиваются по 8 коп. сер. за строчку петита.

ДОПУСКАЕТСЯ РАЗСРОЧКА ПОДПИСКОЙ ПЛАТЫ, ПО СОГЛАШЕНІЮ СЪ РЕДАКЦІЕЮ.

Редакціи журналовъ и газетъ, которыя пожелаютъ обмѣниваться съ Редакціею журнала-газеты „БЛАГОВѢСТЪ“ какъ своими изданіями въ 1886 году, такъ равно и перепечаткою у себя объявленій объ изданіи на 1886 годъ, благоволятъ заблаговременно увѣдомить о томъ Редакцію „БЛАГОВѢСТЪ,“ а равно перепечатавъ у себя настоящее объявленіе нѣсколько разъ, до и послѣ новаго года.

Подписка на журналъ-газету „БЛАГОВѢСТЪ“ принимается исключительно въ г. Харьковѣ, въ Конторѣ Редакціи журнала-газеты „БЛАГОВѢСТЪ“, на Екатеринославской улицѣ, въ домѣ Священника П. С. Мигулина № 57/76. Контора открыта ежедневно, отъ 9-ти часовъ утра до 4-хъ пополуд. Личныя объясненія по дѣламъ Редакціи могутъ быть ежедневно, отъ 12 часовъ дня до 4 часовъ пополудни.

Всякую переписку просимъ отправлять исключительно на имя Редактора-Издателя.

Думая, что настоящіе наши подписчики возобновятъ свои требованія на журналъ-газету „БЛАГОВѢСТЪ“ и на слѣдующій 1886 годъ, просимъ ихъ распространять наше патріотическое изданіе между своими знакомыми.

Подписка открыта съ 1-го Октября

Редакторъ-издатель Гр. Кулжинскій.

თეატრი
საზოგადოებრივი

ს ტ ა მ ბ ა

მელიქიშვილისა.

თფილისში — სსსსლის ქუჩ., არწრუნისკულ ქარ-
ვასლანში, ქართული თეატრის ქვემო სართულში.

იღებს ყოველ გვარს სსსსამო სსქმებს სსბე-
ჭდავთ: გაზეთებს, წიგნებს, ბროშურებს, აგრეთ-
ვე ყოველ-გვარ ბლანკებს, კვიტანციებს, სწოტებს,
განცხადებებს, აფიშებს, ჰირობებს და სსვ.

სისუფთავებზე და აღნიშნულ დროზე სსქმის
შესრულებასზე სტამბა ჰირობას აძლევს სსქმის
მომტანთ.

სტამბა ვისრულებს კორექტურის გასწორებას
და ბროშურების გაკეთებას, უკეთუ წაკაზვის
მომტემნი ისურვებენ.

საუოველ-კვირბო ლიტერატურული და მხატვრობითი კახეთი

„თეატრი“

მიიღება ხელის მოწერა 1886 წლისათვის

(წელიწადი მერე)

პროგრამა და სივრცე გაზეთი, „თეატრი“-სა იგივე ღირებდა, რაც 1885 წ. იყო.

„თეატრი“ გამოვა კვირაში ერთხელ, კვარაობით

ფასი „თეატრი“-სა: წლით როგორც ქალაქის, აგრეთვე გარეშე ხელის მოწერთათვის ღირს სეთი (5)

მანეთი, ხსკერის წლით — სამი (3) მანეთი. სხვა ვადით ხელის მოწერა არ მიიღება.

მომავალ 1886 წლიდან აბაპი წერითელი დამ. აუკიდებელ მონაწილეობას მიიღებს.

ხელის მოწერა მიიღება „თეატრი“-ს რედაქციაში; ადრესი: თიფლის. Въ редакцію „Театръ“.